

Ἡ ἀρετή ὡς στοιχεῖο τῆς γλώσσης καί τῆς ἀγωγῆς καί παράγων ψυχικῆς ὑγείας

Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Τροχαλάκη
Θεολόγου - Γενικοῦ Ἱατροῦ, Ἱ.Μ. Λαγκαδᾶ

«Ἡ νοοτροπία τῆς σημερινῆς κοινωνίας κάνει κακό στά παιδιά. Ἔχει ἄλλη ψυχολογία, ἄλλη παιδαγωγική, πού ἀπευθύνεται σέ παιδιά ἀθέων. [...] Ἀπό τούς Πατέρες θά μάθουν τά παιδιά μας γιά τήν ἐξομολόγηση, γιά τά πάθη, γιά τίς κακίες, πῶς νικοῦσαν οἱ ἅγιοι τόν κακό ἑαυτό τους. Κι ἐμεῖς θά εὐχόμεστε ὁ Θεός νά ἐγκύψει μέσα τους» (Ἀγίου Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου, *Βίος καί Λόγοι*, σ. 444).

«Φεγγαράκι μου λαμπρό, φέγγε μου νά περπατῶ, νά πηγαίνω στό σχολεῖο, νά μαθαίνω γράμματα, τοῦ Θεοῦ τά πράματα». Κάποτε τό σχολεῖο, ὅχι μόνον τό κρυφό σχολεῖο, λειτουργοῦσε σέ μία ἄλλη παιδαγωγική διάσταση, διαφορετική ἀπό αὐτήν τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Τότε, ὅταν ὁ γονεὺς ἔστελνε τό παιδί του στό σχολεῖο, τοῦ ἐνέπνεε συγχρόνως καί ἐμπιστοσύνη γιά ὅσα θά μάθαινε ἐκεῖ, ὅτι ἀξίζει καί πρέπει νά τά ἐνστερνισθῇ. Τώρα, πού τό σχολεῖο «ἀπευθύνεται σέ παιδιά ἀθέων», ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος Πορφύριος, ποιός θά βοηθήσῃ τό παιδί νά ξεχωρίσῃ μέσα του τό ὑγιές ἀπό τό ἄρρωστο καί νοσηρό, τήν ἀλήθεια ἀπό τό ψεῦδος, τήν ἀρετή ἀπό τήν κακία; Ποιός θά ἐμπνεύσῃ στό παιδί τήν ἀξία τῆς ἀρετῆς, ὥστε νά ἔχῃ μέσα του τό παιδί τή δύναμη νά ἀγωνισθῇ ἐναντίον τῶν πα-

θῶν του, γιά νά νικήσῃ τόν κακό ἑαυτό του; Ἡ νοοτροπία τῆς σημερινῆς κοινωνίας, ὅπως καί ἡ μορφή τῆς παιδείας πού παρέχεται στά σχολεῖα, εἶναι πράγματα γιά τά ὁποῖα ἄλλοι ἀποφασίζουν. Ὅταν ἄλλοι ἀποφασίζουν, ὀφείλουμε νά διακρίνουμε τί ἐξαρτᾶται ἀπό μᾶς, καί τί ὄχι. Διότι ὁ Θεός, αὐτό πού μπορούμε ἐμεῖς νά κάνουμε, αὐτό ἀναμένει ἀπό μᾶς. Τά ἄλλα τά ἀναλαμβάνει ὁ Θεός. Ἐν προκειμένῳ, ἀνεξάρτητα ἀπό αὐτό πού γίνεται στά σχολεῖα καί προάγει ἡ κοινωνία, ὁ Θεός θά ἤθελε ἀπό μᾶς νά προσφέρουμε στά παιδιά τή δυνατότητα νά διακρίνουν τό νοσηρό ἀπό τό ὑγιές, γιά νά ἔχουν λόγο μέσα τους νά ἀγωνισθοῦν, ὥστε νά ἔλθῃ μέσα τους αὐτό πού ἀπό τήν ἀνθρώπινη πλευρά ἐπιδιώκουμε καί μέ τήν ὀρθή διδασκαλία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης: ἡ ψυχική ὑγεία, τό θάρρος, ἡ αἰσιοδοξία, ἡ ἀπόφαση νά ἀγωνισθοῦν τόν καλόν ἀγῶνα, γιά νά λάβουν καί τόν τῆς νίκης στέφανον.

Ἄν κανεῖς μελετήσῃ τήν ἱστορία τῶν Περσικῶν πολέμων, εἶναι ἀναμενόμενο νά διερωτηθῇ: τί ἦταν αὐτό πού ἔκανε τούς Ἕλληνες, νά ἀγωνίζονται παράτολμα καί μέχρι θανάτου, γιά νά διαφυλάξουν τήν ἐλευθερία τους; Ἄλλοι λαοί ἀπεδέχοντο τήν περσική κυριαρχία καί ἀφωμοιώνοντο ἀπό τόν κατακτητή λαό.

Θά ἔλεγε κανείς ὅτι τήν ἀπάντηση τήν ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Πέρσης, πού μετά τήν περσική ἥττα, προέβη στή συγκλονιστική αὐτή διαπίστωση: «Παπαῖ, Μαρδόνιε, κείους ἐπ' ἄνδρας (ἐπὶ ποίους ἄνδρας) ἤγαγες μαχησομένους ἡμέας (ἡμᾶς), οἱ οὐ περί χρημάτων τῶν ἀγῶνα ποιέντες (ποιοῦνται), ἀλλά περί ἀρετῆς;». (Ἀλοίμονο, Μαρδόνιε, ἐναντίον ποίων ἀνδρῶν μᾶς ἔφερες, γιά νά κάνουν μάχη μ' ἐμᾶς, οἱ ὅποιοι δέν ἀγωνίζονται ὁδηγούμενοι ἀπό τήν ἀγάπη γιά τά χρήματα, ἀλλά γιά τήν ἀρετή).

Ὁ ὑπέρ ἀρετῆς ἀγών δέν ἦτο μόνον αὐτό πού ἐνέπνεε στούς Ἕλληνες τό γενναῖο φρόνημα καί τό παράτολμο θάρρος, δέν ἦτο τό μόνον μυστικό τῆς νίκης των. Ἡ διαφύλαξις τῆς ἀρετῆς ὡς τρόπου ζωῆς, ἦτο αὐτό, χάριν τῆς διαφυλάξεως τοῦ ὁποίου, ἤξιζε ὄχι ἀπλῶς νά ἀγωνισθοῦν, ἀλλά καί νά ἀποθάνουν. Ὅποιος ἐμελέτησε τούς Περσικούς πολέμους, διαπιστώνει ὅτι καί τά καιρικά φαινόμενα συνεργοῦσαν ὑπέρ τῆς περσικῆς ἥττης. Δέν εἶναι καί αὐτό μία ἀπόδειξις ὅτι ὁ Θεός συνεργεῖ μέ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ζῇ καί ἀγωνίζεται ὑπέρ τῆς ἀρετῆς;

Ἡ ἐλληνική γλῶσσα αὐτή καθ' ἑαυτή διαθέτει ἀρετήν, διότι ἔχει μία τελειότητα, τήν ὁποία ἐνῶ οἱ ξένοι τήν ὁμολογοῦν, οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες παραδόξως θέλουν νά τήν ἀγνοοῦν. Ὅταν διαθέτης ἕνα ἐργαλεῖο μέ ὅσο τό δυνατόν καλύτερη τεχνική ἱκανότητα, δέν τό θαυμάζεις μόνον αὐτό καθ' ἑαυτό, ἀλλά καί σέ σχέση μέ τό ἔργο πού μπορεῖ νά ἐπιτελέσῃ. Καί ἡ ἐλληνική γλῶσσα ὡς ἐργαλεῖο ἄριστο ἐπελέγη ἀπό τήν Θεία Πρόνοια, γιά νά ἐκφράσῃ στή μέν ἀρχαιότητα, τήν

ὁμορφιά μιᾶς ἀνθρώπινης φιλοσοφίας, πού ὅμως παιδαγωγεῖ στήν ἀρετή, καί, ὅταν ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου, τήν ἀποκάλυψη τοῦ ὑπερβάλλοντος πλούτου τῆς θεϊκῆς ἀγάπης καί σοφίας.

Τώρα, τί συμβαίνει καί αὐτό τό κάλλος, τόν ρυθμό καί τό μέλος τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, δέν μποροῦν νά τό γνωρίσουν οἱ σύγχρονοι Νεοέλληνες; Μέ τήν ἀπάντηση αὐτοῦ τοῦ ἐρωτήματος καί τή λύση τοῦ ὑφισταμένου προβλήματος θά ἀσχοληθοῦμε κυρίως στό ἐπόμενο ἄρθρο. Ἐπὶ τοῦ παρόντος θά χρησιμοποιήσουμε ἕνα παράδειγμα ἀπό τίς θετικές ἐπιστῆμες, γιά νά προδιαγράψουμε τόν χαρακτήρα τοῦ τρόπου διδασκαλίας πού θεωροῦμε ἀποτελεσματικό. Ὁ ὕλικός κόσμος κατανοεῖται σήμερα ἀπό τήν ἐπιστήμη ὡς σύνθεση τῶν στοιχείων τοῦ περιοδικοῦ πίνακος. Αὐτός ὁ ὁποῖος γνωρίζει τίς ιδιότητες ἐκάστου τῶν στοιχείων αὐτῶν, τήν ἠλεκτροχημική καί στερεοχημική τους δομή, μπορεῖ νά ἐρμηνεύσῃ καί τίς ιδιότητες τῶν χημικῶν ἐνώσεων, πού προκύπτουν ἀπό τήν ἔνωση αὐτῶν τῶν στοιχείων σέ διάφορες ἀναλογίες.

Τό παράδειγμα αὐτό, τό ἀνέφερα γιά νά τό προσαρμόσουμε στή γνώση τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ὑπό τήν ἐξῆς ἐννοιαν: Τόν τεράστιο λεξιλογικό πλοῦτο τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, μποροῦμε νά τόν κατανοήσουμε καί νά τόν ἀφομοιώσουμε, ἂν συλλάβουμε τή δομή της, διερευνώντας πρῶτα-πρῶτα τίς ιδιότητες τῶν γραμμάτων, ἔπειτα τῶν λέξεων καί ἔπειτα τούς κανόνες μέ βάση τούς ὁποίους συγκροτεῖται τό ὅλο γλωσσικό σύστημα, ὡς μέσον διατυπώσεως τῆς σκέψεως καί τῶν ἐννοιῶν.